

OLIY TA’LIM MUASSASALARIDA STRATEGIK MENEJMENT TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI

Muallif: Amonboyev Mahammadsidik ¹

Affiliyatsiya: Xalqaro Nordik universiteti Iqtisodiyot va biznesni boshqarish kafedrası mustaqil tadqiqotcghisi (DCs) ¹

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17588123>

ANNOTATSIYA

Ushbu tezisda oliy ta’lim muassasalarida strategik menejment tizimini takomillashtirishning nazariy va amaliy jihatları tahlil qilinadi. Ta’lim tizimida raqobatbardoshlikni oshirish, resurslardan samarali foydalanish hamda raqamli boshqaruv texnologiyalarini joriy etish zaruriyati asoslanadi. Shuningdek, strategik rejalashtirish, sifat menejmenti va inson kapitali rivojiga qaratilgan takliflar ilgari suriladi.

Kalit so‘zlar: strategik menejment, oliy ta’lim, raqamli transformatsiya, innovatsiya, samaradorlik, boshqaruv tizimi.

KIRISH

O‘zbekiston Respublikasi ta’lim tizimi bugungi kunda tub islohotlar bosqichini boshdan kechirmoqda. Raqobatbardosh kadrlar tayyorlash, ilmiy-tadqiqot faoliyatini rivojlantirish va xalqaro reytinglarda yuqori o‘rinlarni egallash maqsadida oliy ta’lim muassasalarini boshqarishning zamonaviy shakllari joriy etilmoqda. Ushbu jarayonda strategik menejment tizimini takomillashtirish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etadi, chunki u ta’lim muassasalarining uzoq muddatli maqsadlarini belgilash, resurslarni oqilona taqsimlash hamda tashqi muhitdagi o‘zgarishlarga moslashish imkonini beradi.

Oliy ta’lim muassasalarining samarali faoliyat yuritishi ko‘p jihatdan ularning strategik rejalashtirish, innovatsion boshqaruv va natijadorlik monitoringi tizimlariga bog‘liq. Jahon tajribasi shuni ko‘rsatadiki, raqamli texnologiyalar, sifat menejmenti standartlari va inson kapitalini rivojlantirishga asoslangan strategik boshqaruv tizimi ta’lim sifatini keskin oshiradi. O‘zbekiston sharoitida ham bu yo‘nalishda islohotlar jadal sur‘atlarda olib borilmoqda. Biroq, strategik menejment mexanizmlarini amaliyotga to‘liq tatbiq etish, rejalashtirilgan strategiyalarni samarali monitoring qilish hamda natijadorlikni baholash tizimini kuchaytirish hali ham dolzarb vazifalardan biri bo‘lib qolmoqda.

Zamonaviy boshqaruv yondashuvlarini oliy ta’lim sohasiga integratsiyalash mamlakatning intellektual salohiyatini oshirish, innovatsion iqtisodiyotga o‘tish va xalqaro raqobatbardosh kadrlar tayyorlashning muhim omili hisoblanadi. Shu boisdan oliy ta’lim muassasalarida strategik menejment tizimini takomillashtirish nafaqat tashkiliy samaradorlikni oshiradi, balki ta’lim sifatini xalqaro talablarga moslashtiradi. Mazkur jarayonni ilmiy asosda tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish yo‘llarini ishlab chiqish ushbu mavzuning dolzarbligini belgilab beradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Bugungi kunda O'zbekiston oliy ta'lim tizimi jadal o'zgarishlar jarayonida bo'lib, ta'lim sifatini oshirish, xalqaro reytinglarga chiqish va ilmiy salohiyatni mustahkamlash ustuvor yo'nalishlarga aylangan. Shu jarayonda strategik menejment tizimi oliy ta'lim muassasalarining uzoq muddatli rivojlanish konsepsiyasini belgilab beruvchi boshqaruv vositasi sifatida alohida ahamiyat kasb etadi.

Ko'plab OTMlarda strategik rejalashtirish hujjatlari mavjud bo'lsa-da, ularning amaliyotdagi bajarilishi ko'pincha formal tusda bo'ladi. Masalan, strategik maqsadlar real moliyaviy imkoniyatlar, inson resurslari yoki infratuzilma salohiyati bilan uyg'unlashtirilmagan. Natijada, strategik rejalar ko'proq "hujjat darajasida" qolib, boshqaruv jarayonlariga to'liq integratsiyalashmagan.

1-rasm. Strategik menejmentga to'sqinlik qiluvchi omillar.¹

1-rasmida rasmda oliy ta'lim muassasalarida (OTMlarda) strategik menejment tizimini samarali joriy etishga to'sqinlik qiluvchi asosiy omillar tasniflangan. Diagrammada to'rtta asosiy toifa keltirilgan bo'lib, ular o'zaro bog'liq holda menejment jarayoniga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Birinchisi — moliyaviy cheklovlar, ya'ni OTMlarning yetarli mablag' bilan ta'minlanmaganligi, investitsiyalarni jalb qilishdagi qiyinchiliklar hamda byudjet resurslarining cheklanganligi strategik rejalarning to'liq amalga oshishiga to'sqinlik qiladi. Ikkinchi omil — tashkiliy muammolar bo'lib, u boshqaruv tizimidagi byurokratik to'siqlar, aniq strategik rejalashtirish mexanizmlarining yetishmasligi va rahbariyat o'rtasidagi koordinatsiya sustligi bilan ifodalanadi. Bu holatlar menejment samaradorligini pasaytiradi va innovatsion boshqaruv yondashuvlarini qo'llash imkoniyatlarini cheklaydi.

Uchinchi muhim toifa — inson omili, ya'ni xodimlarning malakasi, motivatsiyasi va tashabbuskorlik darajasi bilan bog'liq muammolardir. OTMlarda strategik maqsadlarni amalga oshirishda inson resurslari yetarli darajada tayyorlanmagan yoki ularning kasbiy rivojlanishi sust kechsa, tizimning samaradorligi pasayadi. To'rtinchi

¹ Muallif ishlanmasi.

omil esa axborot muammolari bo'lib, boshqaruv jarayonlarida zamonaviy axborot texnologiyalaridan yetarli darajada foydalanilmasligi, ma'lumotlarning to'liq va aniq tahlil qilinmasligi natijasida strategik qarorlar kechikadi yoki noto'g'ri shakllanadi. Umuman olganda, bu to'rtta omil o'zaro kompleks tarzda ta'sir qilib, OTMlarda strategik menejmentni shakllantirish va uni izchil rivojlantirish jarayonida jiddiy to'siqlarni yuzaga keltiradi. Shu bois, har bir omilni tizimli tahlil qilish va ularni bartaraf etish mexanizmlarini ishlab chiqish zarurdir.

Rivojlantirish yo'nalishlari

Strategik menejment tizimini takomillashtirish uchun birinchi navbatda raqamli transformatsiyani chuqurlashtirish zarur. Bu jarayonda elektron boshqaruv platformalari, data-analitika tizimlari va raqamli rejalashtirish modullarini joriy etish orqali strategik qarorlar aniq, tahliliy ma'lumotlarga asoslangan holda qabul qilinadi.

Shuningdek, inson kapitaliga investitsiya kiritish – ya'ni rahbarlar va o'qituvchilarning strategik menejment bo'yicha bilim va ko'nikmalarini oshirish – tizimning samaradorligini belgilovchi asosiy omil hisoblanadi.

Bundan tashqari, xalqaro tajriba asosida sifat menejmenti (ISO, ESG, EFQM) standartlarini integratsiyalash, ichki nazorat va baholash mexanizmlarini joriy etish OTMlarning uzoq muddatli barqarorligini ta'minlaydi. Strategik menejment faqat maqsadlar tizimi emas, balki institutsional madaniyat, tashkiliy moslashuvchanlik va innovatsion fikrlashni rivojlantiruvchi vosita sifatida qaralishi lozim.

Takliflar

- Oliy ta'lim muassasalarida strategik rejalashtirishni amalga oshirishda indikatorlar tizimi asosida natijadorlik monitoringini yo'lga qo'yish.
- Strategik qarorlar qabul qilishda raqamli axborot tizimlari va ma'lumotlarni tahlil qilish platformalaridan foydalanish.
- Menejer va rahbar kadrlar uchun strategik menejment kompetensiyalarini rivojlantiruvchi malaka oshirish dasturlarini joriy etish.
- Xalqaro akkreditatsiya va reyting talablari asosida sifat menejmenti tizimini integratsiyalash.

Ta'lim, ilm-fan va innovatsiyani birlashtiruvchi korporativ boshqaruv modelini shakllantirish.

XULOSA

Oliy ta'lim muassasalarida strategik menejment tizimini takomillashtirish barqaror rivojlanish, resurslardan oqilona foydalanish va ta'lim sifatini oshirish uchun muhim omildir. Raqamli texnologiyalar, tahliliy boshqaruv va inson kapitaliga asoslangan yondashuv oliy ta'lim tizimini zamon talablariga moslashtiradi. Shuningdek, strategik menejmentning samarali joriy etilishi ta'lim muassasalarining milliy va xalqaro miqyosdagi raqobatbardoshligini oshiradi, innovatsion boshqaruv madaniyatini shakllantiradi va iqtisodiy o'sishga hissa qo'shadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Donayevich, R. M. (2025). Oliy ta'lim tizimi boshqaruv xodimlarining menejerlik sifatleri tasnifi. Great Britain-scientific review of the problems and prospects of modern science and education, 1(4), 33-38.
2. Habibjonov, U. (2025). Professional savdoni shakllanish kanallarining tarqatilish tavsifi. Nordic_Press, 7(0007).

3. Erkinovich, K. E. (2025, April). Innovation menejment asosida otmlarda boshqaruv xodimlarining muloqot madaniyatini oshirish. In International Conference on Multidisciplinary Sciences and Educational Practices (pp. 37-41).

4. Sadullayev, D. (2024). Innovation menejment asosida oliy ta'lim muassasalarida boshqaruv xodimlarini tayyorlaning shart-sharoitlari. Инновационные исследования в современном мире: теория и практика, 3(7), 20-27.

5. Habibjonov, U. (2025). Segmentatsiyaning mohiyati va maqsadi. Nordic_Press, 7(0007).

6. Saadmuratovna, J. S. (2024). Rivojlangan davlatlarda oliy ta'lim tizimida boshqaruvni tashkil etishning o'ziga xosligi. Models and methods for increasing the efficiency of innovative research, 4(38), 250-257.

